

KONYA EVLERİNDEN ÖRNEKLER

Metin SÖZEN

Osman Nuri DÜLGERLER

GİRİŞ

1973 yılından beri Konya'da sürdürdüğümüz çalışmaların bir bölümü *Geleneksel Konya Evleri*'ni içermektedir. Bu çalışmanın amacı, hızla değişen kentte eski dokuyu yeterince saptamak, korunması yolunda gerekli girişimlerde bulunmaktır. Çalışmalar geliştikçe Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'na başvurulmakta, korunmaları yolunda ilk adımlar atılmaktadır. Ayrıca yüksek öğretim kurumlarının, buldukları çevreyle sıkı ilişkiler kurabilmesinin bir yolu da, geçmiş kültür verilerinin gelecek kuşaklara aktarılması yolunda yoğun araştırma ortamını yaratmasıdır. Konya'da bu amaca yönelik olarak ilk kez kent merkezinden başlayıp olanakların elverdiği oranda çevreye açılarak -belirli bir yöntem içinde- araştırmalar sürdürülmektedir. Elde edilen sonuçlar, bir yandan yayıma hazırlanırken, öte yandan eğitime yansıtılmaktadır.

Bugüne değin "Geleneksel Konya Evleri" konusunda sürdürdüğümüz çalışmaları, genellikle kentin hızla değişen kesimlerinde yoğunlaştırmış bulunuyorduk. Bundan sonraki aşamada ise tek tek örneklerden çok, sokak ve mahalle ölçeğindeki çalışmalara yöneliyoruz. Öte yandan eski ustalarla da sürekli görüşmeler yapılmakta, kullandıkları araç ve gereçler, mimarlıkla ilgili yerel sözcükler saptanmaktadır. Bunların yanı sıra genel ve yerel yayınlar taranarak, "Türk Kenti-Türk Evi Bibliyografyası"nın düzenlenmesi yolunda ilk adımlar atılmakta, Konya halkbilimi ürünleri bütünü içinde bu veriler değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

Bu yazımızda Konya'nın değişik kesimlerinden seçilmiş, yalın fakat oldukça ilginç dört ev örneği sunuyoruz. Ancak hemen belirtmek isteriz ki, bu, sınırlı bir tanıtma yazısının boyutlarını aşmayacaktır. Yapıları tanımlarken, genellikle hacimler Konya'da kullanılan yerel sözcüklerle anılacak, yaygın sözcüklere de yer verilecektir.

Konya evlerinde yaygın malzeme olarak taş, kerpiç, ahşap, tuğla, kiremit, ve demir kullanılmıştır. Malzemenin özelliğine göre kullanım yerleri şöyledir:

Taş, genellikle duvarlarda zeminden 0.50-0.60 metre yükseğe kadar kullanılmıştır. Eskiden Rum ve Ermenilerin yaşadığı kesimlerdeki evlerde, zemin katların tüm dış duvarlarında taşa yer verilmiştir. Avlu, taşlık, ahır vb. hacimlerin zeminlerinin ise genellikle Sille taşıyla kaplandığı, evlerin dış merdiven basamaklarında Sille ve Gödene taşı kullanıldığı, helâ taşlarının Sille taşı, Gödene taşı veya mermerden yapıldığı gözlenmektedir.

Kerpiç, Konya'nın geleneksel yapı malzemesidir. Ana ve Kuzu adlarıyla anılır. Çok değişik boyutlarının bulunmasına karşın yaygın olanı, Ana 0.25x0.25x0.10 m veya 0.27x0.27x0.10 m ölçülerinde, Kuzu ise 0.25x0.125x0.10 m veya 0.27x0.14x0.10 m ölçülerindedir. Duvar örgüsünde, iki Ana bir Kuzu, bir Ana bir Kuzu biçiminde kullanılmaktadır.

Ahşap kullanımında ise çoğunlukla kavak, ardıç, söğüt, sınırlı olarak da çam ve katrana yer verilmiştir. Bu tür malzeme yakın çevreden ve Beyşehir dolaylarından karşılanmıştır. Ahşap malzeme taş ve kerpiç duvarlarda bağlayıcı hatıl olarak, bağdadi sistemlerde ise ana taşıyıcılar ve çitalar biçiminde sıva tutucu olarak kullanılmıştır. Ahşap ayrıca cumbaların ve döşemelerin de ana taşıyıcı malzemesidir. Döşeme ve tavan kaplamalarında, tüm doğramalarda, pencere kafeslerinde gene ahşaba yer verilmiştir. Duvar hatıllarında ve karkaslarda genellikle ardıç, örtüde ise ucuz olması nedeniyle kavak seçilmektedir. Dikme gereksinimi duyulan yerlerde söğüt, doğramalar ve tavan kaplamalarında çam, döşeme kaplamalarında ve merdivenlerde de katrana yer verilmiştir. Kafeslerde her tür ahşap malzeme kullanılmakla birlikte, daha çok kavak ve söğüt seçilmiştir.

Tuğla, çok sınırlı olarak kirpi saçaklarda gözükmektedir.

Kiremit, alaturka kiremit tipindedir. Düz damların ve duvarların saçak korunmasında, eğimli çatılarda ise çatı örtü malzemesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Demir, pencere ve kapı şebekelerinde, korkuluklarda yoğun biçimde kullanılmış, ayrıca bağlayıcı, kenetleyici malzeme olarak değerlendirilmiştir.

1. **Pardı**, döşemelerde kullanılan düzeltilmiş, yarılmış ve belirli boyutlara getirilmiş ince ağaç dallarına verilen addır.

2. **Kandıra**, batakliklarda yetişen boyları 0,50-0,70 metreye varan iğne şeklinde bir biçimi olan ottur. Konya ve çevresinde döşemelerde makatı tutucu olarak kullanılır.

3. **Makat** (Pahaz), ince elekten elenmiş topraktan yapılan çamur. Belirli bir süre -iki veya üç gün- bekletilerek kıvamına ulaştırılarak kındıraların üzerine dökülerek sıkıştırılır.

4. **Çorak**, Konya'nın kuzeydoğusunda sekiz kilometre uzaklıktaki Sille bucağına bağlı Tackböy'den çıkartılan mor veya aflatun renkli geçirimsiz toprağa (bir tür kil) verilen addır.

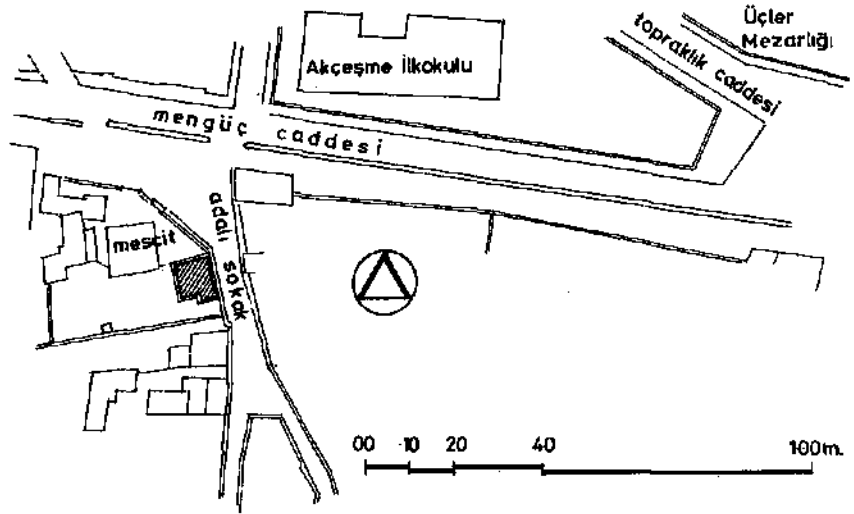
Yapı ustalarının belirttiklerine göre, geleneksel Konya evinde döşeme yapımı şöyledir: Önce ahşaplar, malzeme özelliğine bağlı olarak, belirli aralıklarla yerleştirilir. Sonra ekonomik güce göre hasır serilir. Üçüncü kat olarak *pardı*¹, *pardı* kullanılmadığı durumlarda kamyış döşenir. Eğer yapı iki katlı düşünülürse *pardı* uçları duvar arasına sokulmaz. Dördüncü kat olarak *kandıra*² serilir. Son katta ise *makat*³ (pahaz) dökülür. Bazı durumlarda samanlı sıvayla sıvandığı da olur. Sonra ikinci kata başlanır. Düz dam yapıldığında sistem aynı olmakla birlikte, makattan sonra *çorak*⁴ serilir. Çorak bulunmadığı durumda, doymun tuzlu su emdirilmiş toprak serilir. Sonra yuvak taşıyla sıkıştırılır, böylece dış etkilere karşı korunmuş çatı elde edilir. Düz dam kendi içinde eğimli olup, belirli noktalardan çörtenler aracılığıyla su dışarı atılır.

Ustalarla yaptığımız görüşmelerden bu yapıların, halk arasından yetişmiş, çizgici denen kişilere planlarının kabaca düzenlendiği, sonra uygulamaya geçildiği anlaşılmaktadır.

MOLLA MUSTAFA / HACI VELİLER EVİ:

Mahalle	: Çukur Mahalle
Sokak-No	: Adalı Sokak 2
Yaptıran-İşi	: Hacı Veliler-Esnaf
Bugünkü Sahibi-İşi	: Veli Keleş-Emekli
Yapım Yılı	: 19. yüzyıl ortaları
Onarım Yılı	: 1978 yılında birinci katı yıkılarak, zemin katı değiştirilerek onarılmıştır.
Yapıda Çalışan Ustalar	: Belli değildir.

Rölövelerin ilk ölçüleri Mehmet Tozan ve Mehmet Akbulut adlı öğrenciler tarafından alınmış, tümü tarafımızdan yeniden ölçülerek çizilmiştir.

Şekil 1: Molla Mustafa Evinin Durum Planı.

TANIMLAMA:

Yapı Konya'nın en eski Türk mahallelerinden Çukur Mahalle ile Topraklık mahallesi arasında sınır olan Adalı Sokağı'nın köşesinde yer alır (Şekil 1). Yapının zemin katında tüm pencereler avlu ve bahçeye, buna karşılık birinci kat ise cumba ve bol pencerelerle her yöne açılmaktadır. Bu görünüm -gizlilik ve güneş kontrolü açısından- işlevsel ahşap kafesler, kirpi saçaklı düz toprak damla tamamlanmaktadır (Şekil 2,3). Zemin kat sonradan bir pencereyle sokağa açılmıştır.

Oldukça yalın görünümü, tüm bezemesi demir kabara düzeniyle oluşturulan ahşap sokak kapısından avluya girilir (Şekil 4). Avlu ve bahçe birbirinin devamı niteliğinde olup, avlunun zemini düzensiz Sille taşıyla kaplanmış, bahçenin ortasına bir havuz yerleştirilmiş, hela ise bahçede, uzakça bir yerdedir.

Üstü yalın bir saçakla örtülü taşlığa avludan dört basamakla çıkılır, oradan yapıya girilir (Şekil 5). Zemin kat bir mabeyn, iki oda ve bir sandık odasından oluşmaktadır. Mabeyn avlu ve bahçeye, odalardan biri avluya, diğeri ise bahçeye yönlendirilmiştir.

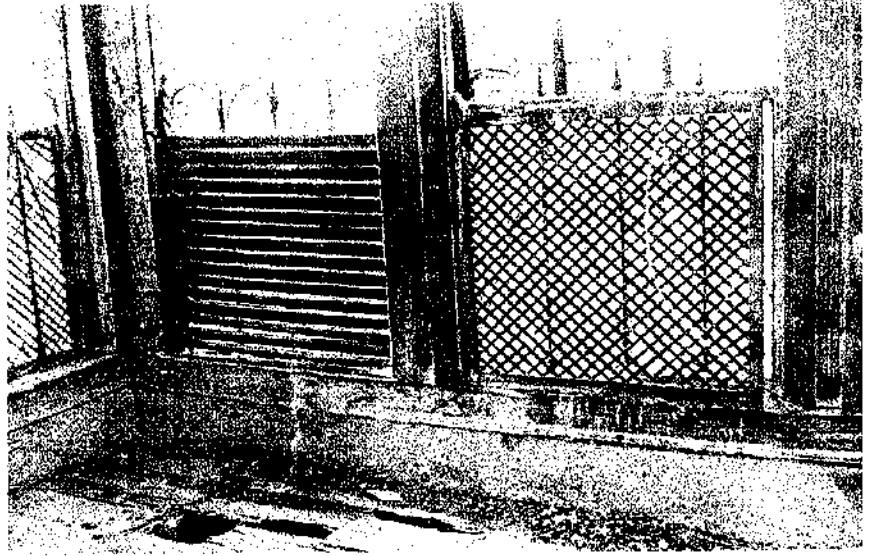
Mabeyn girişinin solundan bir köşe merdiveniyle birinci kata çıkılmaktadır (Şekil 6). Arşiv fotoğraflarından, taşlık altında girişi ve bahçeye pencereleri olan bir izbe saptanmışsa da, yapı yıkılıp değiştirildiğinden özellikleri bilinmemektedir (Şekil 7). Birinci kat, bahçe tarafında tüm yapı boyunca uzanan sofa ve yol tarafında iki odadan ibarettir (Şekil 8). Sofa, mabeyn ve odalarda tüm zemin ahşapla kaplı olup, ayrıca sediri, değişik amaçlarla kullanılan dolapları, çiçeklik ve gusülhaneli yükükleri içermektedir (Şekil 9,10,11). Ayrıca tüm yapının tavanı ahşapla kaplanmıştır. Sofanın tavanı tüm duvarlardan içbükey bir elemanla ayrılmış, özenli bir tavan görünümü elde edilmiştir (Şekil 12,13).

Pencereler bahçe cephesinde ve çıkmada düz olarak yapılmıştır. Zemin katta avluya açılan pencerelerle, birinci katta yapının kuzey pencereleri ve güneydeki odanın tüm pencereleri, içte ve dışta içbükey bir elemanla genişletilmiş, yapının bol ışık alma olanağı sağlanmıştır (Şekil 2,7,14,15). Yapıda tüm pencere enlerinin aynı olmasına karşın, dörtgen pencerelerin yükseklikleri diğerlerinden fazladır. İçbükey elemanlı pencereleri dıştan çeviren ahşap silmelerin yükseklikleri dörtgen pencerelerle aynı tutulmuş, böylece cephe birliğine ulaşılmaya çalışılmıştır (Şekil 16).

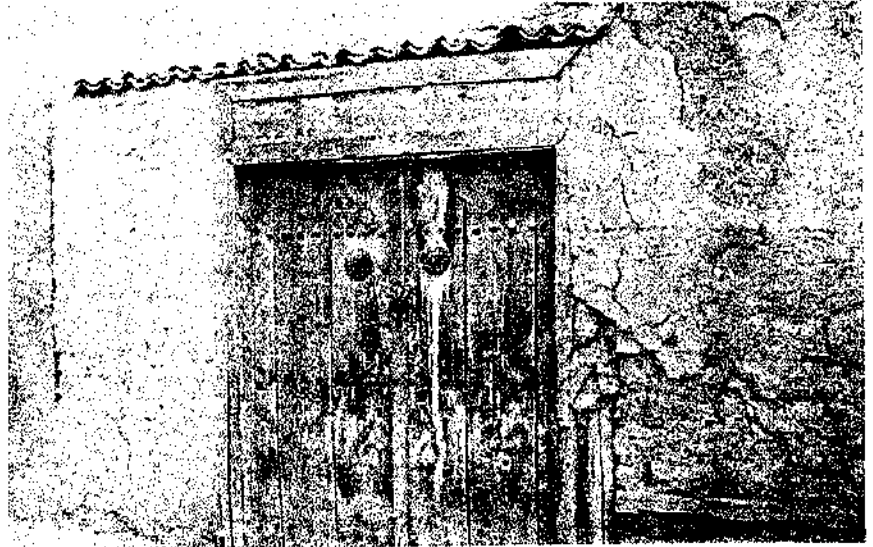
Yapım sistemi yağma, çıkmada bağdadi ve bahçe cephesinde kerpiç dolgulu himıştır. Kerpiç duvarlarda bağlayıcı hatıl olarak ahşap kullanılmış, döşemeler ve tavanlar da ahşapla kaplanmıştır. Düz toprak dam, kirpi saçakla bitmektedir (Şekil 17). Avlu ve taşlığın zemini düzensiz Sille taşıyla kaplanmıştır.

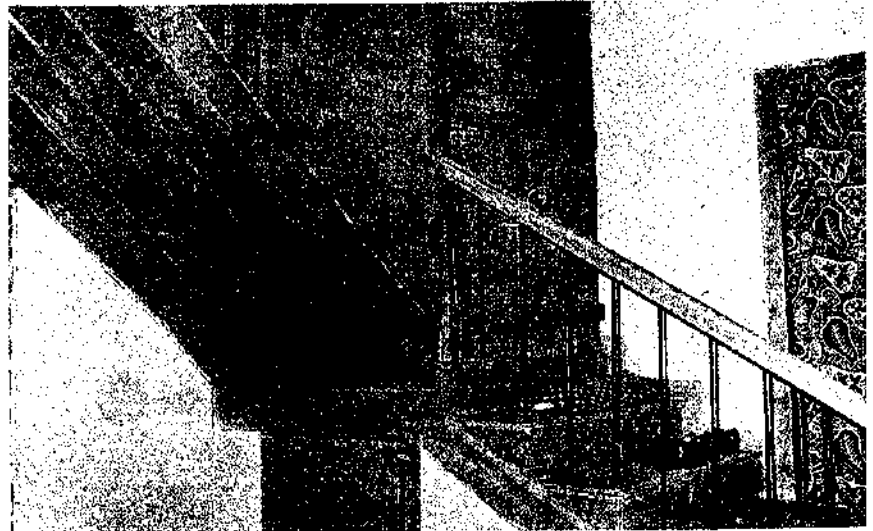
Şekil 2. Molla Mustafa Evinin Kuzeyden Genel Görünüşü.

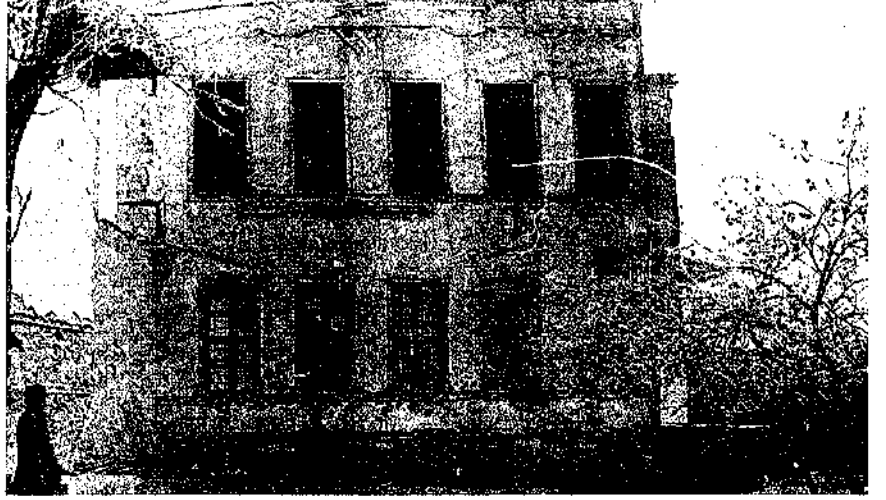
Şekil 3. Molla Mustafa Evinin Ahşap Pencere Kafeslerinden Bir Ayrıntı.

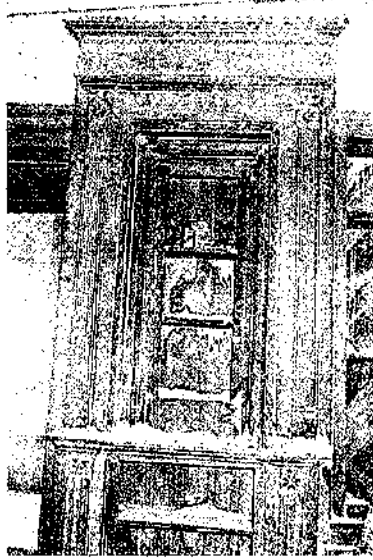
Şekil 4. Molla Mustafa Evinin Ahşap Kapısı.

Şekil 6. Molla Mustafa Evi İç Merdiveninden Bir Ayrıntı.

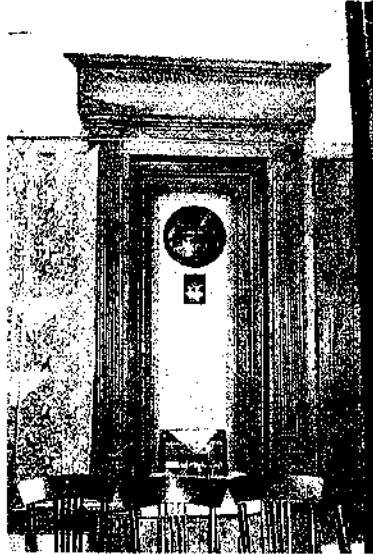
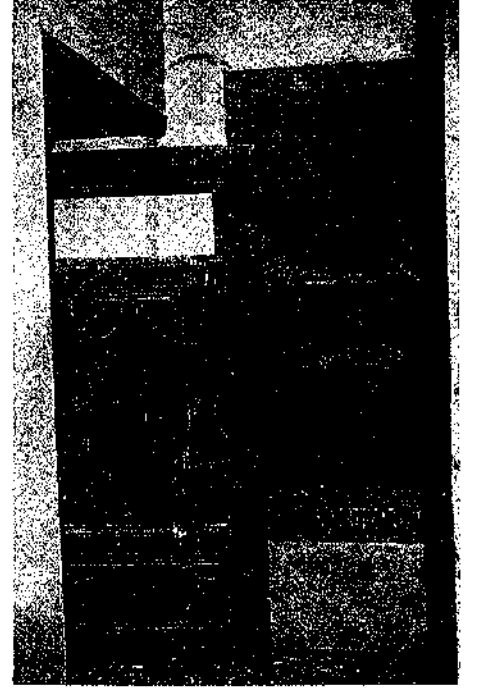

Şekil 7. Molla Mustafa Evinin Bahçeden (Sarı) Görünüşü.

Şekil 9. Molla Mustafa Evidenki Bir Çiçekliğin Görünüşü.

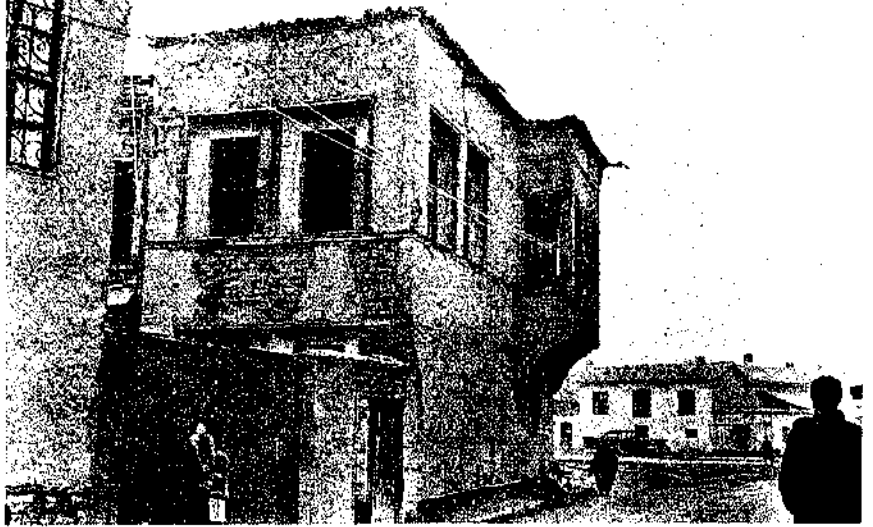
Şekil 10. Molla Mustafa Evinde Ağzıaçık Denilen Dolabın Görünüşü.

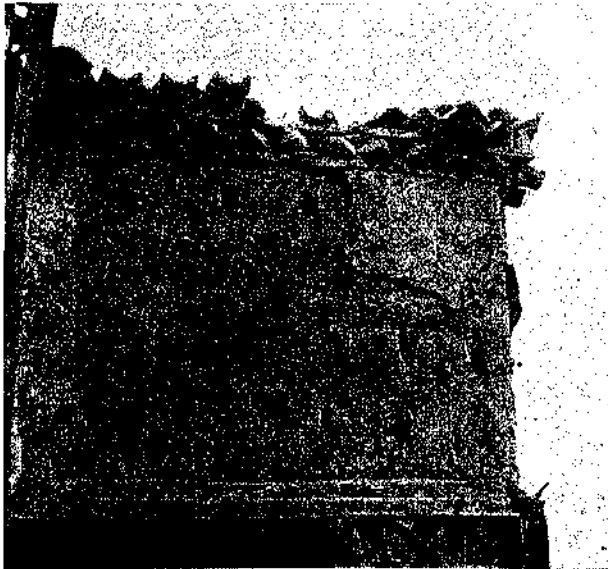
Şekil 11. Molla Mustafa Evindeki Başka Bir Çiçekliğin Görünüşü.

Şekil 13. Molla Mustafa Evi Sofa Tavanından Ayrıntı.

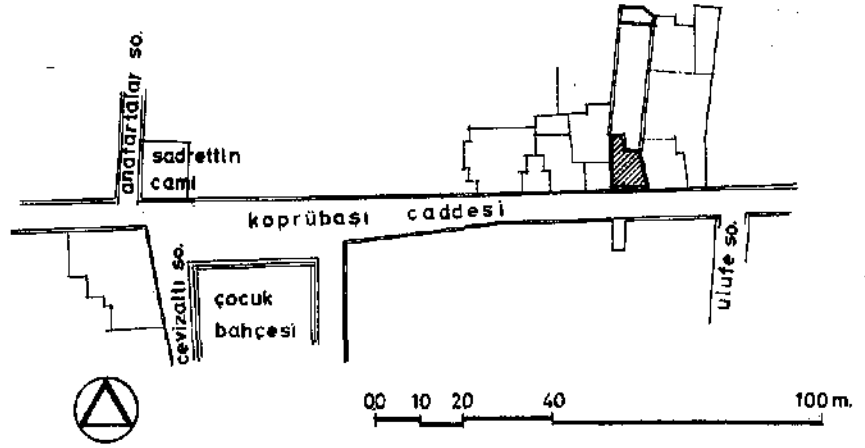
Şekil 16. Molla Mustafa Evinin Güneydoğudan Genel Görünüşü.

Şekil 17. Molla Mustafa Evinde Bir Saçak Ayrıntısı.

ATTAR HACI MUSTAFA EFENDİ EVİ:

Mahalle	: Ovaloğlu Mahallesi
Sokak-No	: Köprübaşı Caddesi-45
Yaptıran-İşi	: Mustafa Lütfi Akseki Belen-Attar
Bugünkü Sahibi-İşi	: Hüseyin Danacı-Tornacı
Yapım Yılı	: 20 Temmuz 1930
Onarım Yılı	: 1975
Yapıda Çalışan Ustalar	: Belli değildir.

Şekil 18, Attar Hacı Mustafa Efendi Evinin Durum Planı.

TANITLAMA

Türk mahallelerinde sınırlı örneği olan evlerden birisidir. Bitişik düzende yapılmıştır. Arsanın önden arkaya daralması nedeniyle yapı, arsa kullanımı açısından ilginçtir (Şekil 18). Birinci kat yazlık oda kapısı üzerindeki yazıttan yapının 20 Temmuz 1930 (Rumi 1347) da bitirildiğini öğreniyoruz.

Yapı yola iki kapıyla açılır. Zemin kat döşemesi yoldan daha düşük kottadır. (Şekil 19) Kapılardan biri yapının cümle kapısı olup, diğeri bahçeye doğrudan ilişkisi olan ahırın kapısıdır. Koku sorununun çözümü için ahırla yapı arasında doğrudan ilişki kurulmamıştır. Yalnız izbeden, ahır kontrol için küçük bir gözetleme penceresi açılmıştır.

Cümle kapısından yapıya girince solda hariciye (selamlık) odası yer almaktadır. Böylece yabancıların evin diğer bölümleriyle ilişkisinin olmaması sağlanmıştır. Birkaç basamakla aşağıya inince, bahçeye doğrudan ilişkisi olan izbeye ulaşılır.

Girişin sağındaki merdivenle birinci kata çıkılır (Şekil 20). Bu kat arsanın verdiği olanaklar içerisinde oluşturulmuştur. Ortada şahnişinli sofa, önde iki, arkada bir olmak üzere üç oda, ikinci kat çıkış merdiveni ve bahçeye iniş merdiveni bulunmaktadır. Helâ, bahçe inişinin sağında yer alır. Her oda

çeşitli dolapları, çiçekliği ve gusülhaneli yüklükleri içermektedir (Şekil 21). Yazlık oda ayrıca bir sedirle değerlendirilmiştir. Sofada yol cephesinde üç basamakla çıkılan şahnişin yer alır (Şekil 22). İkinci kat çıkışı, bahçe iniş kapıları pervazları daha zengin bezemeli olmasına karşın, oda kapıları yalındır (Şekil 23,24). İkinci kat çıkış merdiveni kapısıyla yaz odası kapısı birlikte düzenlenmiş, ikinci kat çıkış merdiveni giriş sahanlığının sofadan 0.14 m. yüksek olması nedeniyle yaz odası kapısı üzerinde oluşan alınlığa, yapının yapım tarihi yazılmıştır. İkinci kat çıkış merdiveni altında odun vb. konulması için bir depo oluşturulmuştur.

İkinci kat tüm bina boyunca uzanan, her iki yönde sedirleri bulunan tek bir hacimden ibarettir (Şekil 25). Ön ve arkaya eğimli birinci kat çatısının ortasında dikey bir eleman olarak yükselen ikinci kat, yapının cephe görünümünü vurgulamaktadır. Bu etki yapı geometrisinin düzeltilmesi için yapılan yamuk çıkmalı cumbayla da güçlendirilmektedir.

Bahçede yalın bir taşlık, havuz ve arka bölümde çeşitli yardımcı hacimler düzenlenmiştir.

Cephe, iç düzeni dışa yansıtmaktadır. Pencereler içteki kotlamaya uygun olarak çeşitli kotlarda düzenlenmiştir (Şekil 26,27,28). Oda pencerelerin birbirine benzemesine karşılık, şahnişin ve ikinci kat pencereleri değişik görünümündedir. Sokak cephesinde ve arka cephede ikinci kat penceresi demir şebekelerle donatılmıştır (Şekil 29,30). Ayrıca pencerelerin alç silmeleri ve cumbanın eğrisel çatı alınlığı da cephenin etkili görünümüne olumlu katkıda bulunmaktadır (Şekil 31).

Zemin kat, taş, birinci kat kerpiç ve bağdadi, ikinci kat ise bağdadi sistemle yapılmıştır. İzbe ve ahırda tavan döşemeleri ahşap kolonlara taşıtılarak, zemin katta alan kazanılmıştır. Ahır ve bahçedeki taşlık zemini düzensiz sille taşıyla, birinci kat ve ikinci kat döşemeleri ve tavanları ise ahşapla kaplanmıştır. Sıva saman katkılı çamurdan yapılmıştır. Sıvanın üzeri beyaz toprak boyadır.

Şekil 21. Attar Kacı Mustafa Efendi Evinin Yazlık Odasındaki Çiçeklik ve Gusülhaneli Yüklüğün Bir Kesiminin Görünüşü.

Şekil 22. Attar Hacı Mustafa Efendi
Evinin Birinci Kat Sofası
Şahnişininin Görünüşü.

Şekil 24. Attar Hacı Mustafa Efendi
Evinin Kapılarından Ayrıntı.

Şekil 27. Attar Hacı Mustafa Efendi
Evinin Güneyden Genel Görünüşü

Şekil 28. Attar Hacı Mustafa Efendi Evinin Bahçeden (Kuzey) Görünüşü.

Şekil 29. Attar Hacı Mustafa Efendi Evinin Birinci Kat Pencerelerinden Biri.

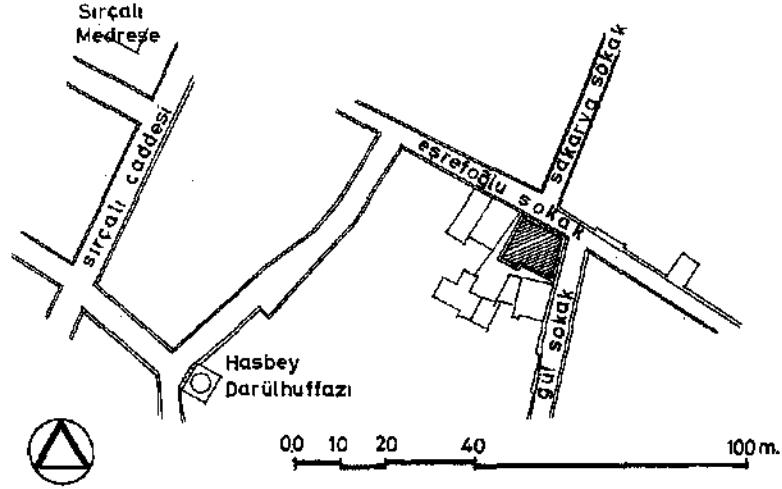
Şekil 30. Attar Hacı Mustafa Efendi Evinin Pencereleeri Demir Şebekelerinden Bir Ayrıntı.

Şekil 31. Attar Hacı Mustafa Efendi Evinin Cumbasının Görünüşü.

SERFİCELİ OSMAN ANADOLU EVİ:

Mahalle	: Mücellit Mahallesi
Sokak-No	: Eşrefoğlu Sokak-79
Yaptıran-İşi	: Bilinmiyor
Bugünkü Sahibi-İşi	: Serficali Osman Anadolu'nun Mirasçıları
Yapım Yılı	: 19. yüzyıl sonları
Onarım Yılı	: Bilinmiyor
Yapıda Çalışan ustalar	: Belli değildir

Şekil 32. Serficali Osman Anadolu Evi Durum Planı.

TANIMLAMA

1924 yılındaki Rum göçü sonunda, *Emlâk-i Emiriyye*'ye geçen yapı, 1925-1926 yıllarında Balkan göçmenlerine konut olarak verilmiştir. Planlama açısından ilginç olan yapı, biri bodrum, üç kattan oluşmaktadır. Yapının değişik zamanlarda elden geçirildiği üzerindeki izlerden anlaşılmaktadır. İlk kullanıcıların bugün ülkemizde bulunmaması nedeniyle, bazı hacimlerin kullanım biçimi saptanamamıştır.

İki sokağın birleştiği köşede yer alan yapının arkasındaki avluya, her iki yoldan girişi vardır (Şekil 32). Yapının ana girişi Eşrefoğlu sokaktan, zeminden 1.55 m. yükseklikteki hazırlık bölümünden olmaktadır (Şekil 33).

Bodrum katın avludan iki girişi vardır. Bu katın zemin katla ilişkisi, yapının katlarını birbirine bağlayan esas medivenin altındaki dik ahşap merdivenle sağlanır (Şekil 34). Bodrum kat beş hacimden oluşmakta, ilişkiler ortadaki hacim aracılığıyla kurulmaktadır. Güneybatıda yer alan hacim bir kapıyla ayrılmıştır.

Zemin katı, avlu ve sokakla doğrudan ilişkisi olan mabeyn, ikisinde gusülhaneli yüklük ve dolap bulunan dört oda, merdiven, merdivenin yanındaki küçük depo ve ne amaca yönelik kullanıldığı bilinmeyen küçük bir hacimden oluşmaktadır (Şekil 35). Öte yandan, kapısı merdiven sahanlığının altında bulunan bir balkon ve bu balkondan girilen, yapıya sonradan eklenmiş helâ yer alır. Bu katın yalın bir işçilik göstermesine karşılık, giriş hazırlık mekânının üzeri geometrik düzende işlenmiş ahşap bir tav içerir (Şekil 36).

Birinci kat plan olarak zemin katı anımsatmakla birlikte, yapının geometrisi üçgen çıkmalarla düzeltilmiştir (Şekil 37). Ortada sofa, birinde gusülhaneli yüklük ve dolabı içeren üç oda, çatı çıkışı, merdiven ve sonradan eklendiği anlaşıl原因 helâ ve mutfağı içermektedir. Ayrıca sofanın Eşrefoğlu sokağına açılan, ahşap tavanlı, geometrik düzende bezeli bölümü balkonu oluşturmaktadır. Merdivenin karşısında, önü balkonlu fakat işlevi anlaşıl原因an dar bir hacim daha vardır. Sofa, merdivenden bir camekânla ayrılmıştır. Eşrefoğlu sokağıyla Gül sokağın kesiştiği köşede yer alan odanın ahşap tavanının geometrik desenli, diğer hacimlerinki yalın bırakılmıştır. Yapıda bodrum katın basık olmasına karşılık, zemin kat ve birinci kat oldukça yüksek tutulmuştur (Şekil 38).

Genellikle yapının iç görünüşü yalındır. Oysa dışta, çıkmaları, işlemeli göğüslemeleri, ahşap balkon korkulukları, her katın döşeme düzeyindeki ahşap silmeleri, giriş kapısı ve pencere şebekeleriyle özenli bir biçimde yapıldığı anlaşılmaktadır (Şekil 39,40,41).

Yapım sistemi yığma ve bağdadidir. Bodrum katın, Eşrefoğlu sokağına dik akstaki duvarları ve dış duvarları taşla yapılmış, Eşrefoğlu sokağına paralel yönde yapı ahşap dikmelere ve kirişlere taşıtılmıştır. Bölücü duvarlar bağdadidir. Zemin kat, dışta ahşap hatıllarla bağlanmış moloz taş duvar, içte bağdadi duvarlarla yapılmıştır. Birinci kat ise tümüyle bağdadidir.

Yapıda Sille taşı, dışta zemin kat döşemesi düzeyine kadar kesme taş biçiminde, bodrum kat iç duvarları ve zemin kat dış duvarlarında moloz taş olarak kullanılmıştır. Dış merdiven basamakları ve giriş hazırlık bölümünün zemini gene Sille taşı döşelidir. Genellikle ahşap malzeme olarak ardıç hatıl, dikme, kiriş ve örtülerde kullanılmış, çam ise doğrama, döşeme ve tavan kaplama malzemesi olarak değerlendirilmiştir. Demir her kat penceresinde ve girişlerde ayrı düzende kullanılmıştır (Şekil 42,43,44,45,46,47). Yapının tüm dış cephesi sonradan püskürtme sıvayla kaplanmıştır.

Şekil 36. Serficeci Osman Anadolu Evi Girişinden Ayrıntı.

Şekil 33. Serficeli Osman Anadolu Evi
Giriş Cephesinden Ayrıntı.

Şekil 40. Serficeli Osman Anadolu Evinin
Doğu Cephesi Görüşünü.

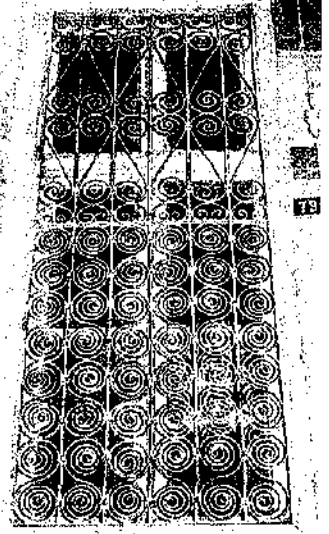

Şekil 41. Serficeli Osman Anadolu Evi
Doğu Cephesinden Ayrıntı.

Şekil 42. Serficeli Osman Anadolu Evi Girişinden Ayrıntı.

Şekil 43. Serficeli Osman Anadolu Evi Giriş Penceresi Demir Şebekelerinden Ayrıntı.

Şekil 44. Serficeli Osman Anadolu Evi Giriş Kapısı Demir Şebekelerinden Ayrıntı.

Şekil 45. Serficeli Osman Anadolu Evi Birinci Kat Penceresi Demir Şebekelerinden Ayrıntı.

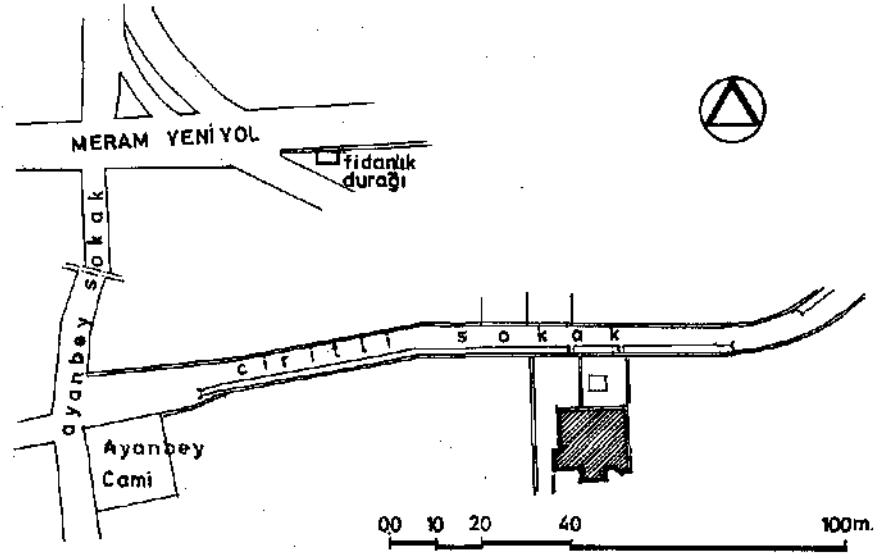
Şekil 46. Serficeli Osman Anadolu Evi Zemin Kat Penceresi Demir Şebekelerinden Ayrıntı.

Şekil 47. Serficeli Osman Anadolu Evi Bodrum Kat Penceresi Demir Şebekelerinden Ayrıntı.

MERAM CİRİT YÖRESİNDE BAĞ EVİ:

Mahalle	: Ayanbey Mahallesi
Sokak-No	: Cirit Sokak-26
Yaptıran-İşi	: Ayandan Muharremoğlu-Esnaf
Bugünkü Sahibi-İşi	: Mehmet Müjde mirascıları
Yapım Yılı	: 19 yüzyıl ortaları
Onarım Yılı	: 1894/1895 m. (1310 r.)
Yapımda Çalışan Ustalar	: Belli değildir.

Şekil 48. Muharremoğlu Evi Durum Planı.

TANIMLAMA

Yapının Meram'da bağ konağı olarak yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Yapının önünde yalın bir havuzu bulunan avlu yer alır (Şekil 48). Yapının bir kaç kez el değiştirmesi nedeniyle, çevresindeki örtme (mutfak), ahır, samanlık, helâ gibi hacimlerin gerçek biçimlerini saptayamıyoruz. Bu tür hacimlerin varlığını, yıkılmış olduğunu, yapıyı yaptıran Muharremoğlu'nun yaşayan 78 yaşındaki torunu Atıf Yardımcı'dan öğreniyoruz. Atıf Yardımcı Meram çevresinde bu tip yapıdan üç örnek bulunduğunu ve bugün ikisinin yıkıldığını bildirmektedir. Meram ve çevresinde yeraltı suyunun derinden çıkması nedeniyle, eskiden kuyu açma olanağı bulunmamaktaydı. Bu nedenle yapının avlusundaki havuzun suyu Şehir armağından alınmaktaydı. Yapı yazlık olarak yaptırıldığı için çatı örtüsü buna göre düzenlenmişken, sonradan kışın da kullanmak amacıyla çatıya makat atılmıştır. 1894/1895 m.(1310 rumi) yılında yapının izbesinin suyla dolduğunu, bunun sonucu izbenin kapattırıldığını babası Avukat Tevfik Efendi'nin anlattığını Atıf Yardımcı belirtmektedir.

Geçiş yerleri taş kaplı avludan yapının önündeki taşlığa, oradan zemin kat mabeynine girilmektedir (Şekil 49). Zemin katta üç oda yer alır. Bahçe tarafında, sol köşede yer alan geniş merdivenle birinci kata çıkılır. Birinci kat, ortada sofa, üç oda, çatıya çıkış merdiveni ve merdivenin üzerinden dar bir geçitle sofaya bağlanan helâyı içermektedir (Şekil 50). Merdiven ilginç bir Bursa kemeriyle sofaya açılır (Şekil 51).

Merdivenin karşısındaki oda kapısının her iki yanında yalın görünümlü sıvalı nişler yer alır (Şekil 52). Sofanın bahçe yönündeki sedirli cumbası da gene Bursa kemeriyle sofaya bağlanmaktadır. (Şekil 53,54). Ayrıca sofanın avlu yönünde de bir sediri bulunur (Şekil 55). Birinci kat odalarından merdivenin karşısında yer alan cumbalı odaya giriş ortadan olup, girişin iki yanında ahşap işlemeli çiçeklikler ve bir gusülhaneli yüklük yer alır (Şekil 56). Diğer odalara köşelerden girilir. Her odada gusülhaneli birer yüklük vardır. Ayrıca merdivenin yanındaki odada, girişin karşısına bir testilik yerleştirilmiştir. Yazlık olarak yapılması nedeniyle kat yükseklikleri fazla tutulmuştur. Yapının tüm bezemeleri çiçekliklerde, merdiven korkuluklarında, sofada yer alan Bursa kemerlerinde, sofanın cumba pencerelerinde ve tavan kaplamasında yoğunlaşmaktadır (Şekil 57). Avlu, cephesindeki ve cumbalardaki pencereler diğer pencerelere göre büyük tutulmuş, çevreleri bağdadi üzerine alçı sıva silmelerle çevrilmiştir (Şekil 58,59,60,61). Diğer pencereler Molla Mustafa evinde görüldüğü gibi, içe ve dışa içbükey elemanlarla açılmakta, yapıya bol ışık alma olanağı sağlanmaktadır. Yapıda tüm pencere enlerinin birbirine yakın olmasına karşılık yükseklikler dörtgen pencerelerde içbükey elemanlı pencerelere göre daha fazladır. Molla Mustafa evinde olduğu gibi burada da içbükey elemanlı pencereleri dıştan çeviren ahşap silmelerin yükseklikleri, dörtgen pencerelerle aynı tutularak, cephe birliğine ulaşılmaya çalışılmıştır.

Yapıda yığma ve bağdadi sistemler birlikte kullanılmıştır. Birinci kat avlu cephesi, cumbalar, helâ duvarları, bağdadi sistemle, diğer dış duvarlar tümüyle kerpiç yığma olarak yapılmıştır. Zemin kat duvarlarında pencere alt düzeylerine kadar taş malzeme kullanıldığı görülmektedir. Döşemeler ve tavanlar ahşap kaplamalı olup, mabeynin zemini bugün betondur.

Yapının dışı toprak, içi alçı sıvalıdır. Yapı değişik dönemlerde onarım gördüğünden batı ve güney cepheleri oldukça değişmiştir. Bu onarımlar sırasında avlu cephesi desenli püskürtme sıva ile kaplanmıştır (Şekil 62).

Şekil 51. Mubarramoğlu Evi Birinci Kat Merdiven Kemerinden Ayrıntı.

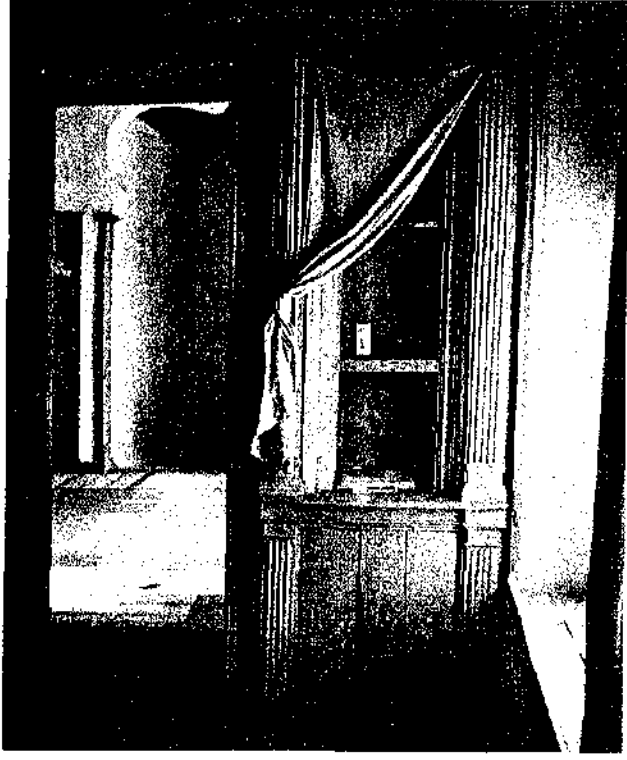
Şekil 52. Muharremoğlu Evi Birinci Kat Merdiven Karşısındaki Oda Kapısının İki Yanındaki Nişlerin Görünüşü.

Şekil 54. Muharremoğlu Evi Birinci Kat Sofası Şahnışininin Görünüşü.

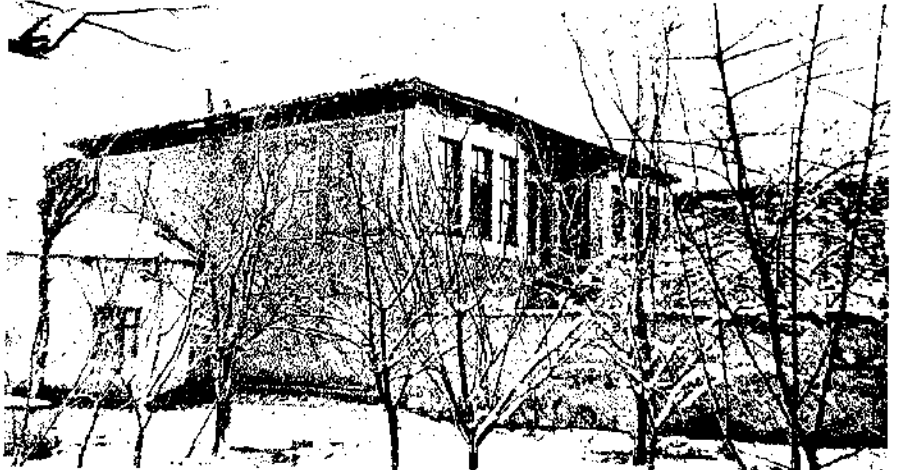
Şekil 55. Muharremoğlu Evi Birinci Kat Sofası Sedirininin Görünüşü.

Şekil 56. Muharremoğlu Evi Birinci Kat
Cumbalı Oda Çiçekliklerinden
Birinin Görünüşü.

Şekil 57. Muharremoğlu Evi Merdiveninden
Ayrıntı.

Şekil 59. Muharremoğlu Evinin
Kuzeydoğudan Görünüşü.

Şekil 60. Muharremoğlu Evinin
Kuzeybatıdan Görünüşü.

Şekil 61. Muharremoğlu Evinin Güneyden
Görünüşü.

Şekil 62. Muharremoğlu Evi Batı
Cephesinin Görünüşü.

KONYA HOUSES

ABSTRACT

A part of our studies in Konya, going on since 1973, includes *Traditional Konya Houses*. The aim of this work is to prepare a sufficient record of the old pattern of this rapidly changing city and to make necessary attempts for its preservation. As the work proceeds, initial steps for their preservation are being taken by the 'Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'. Furthermore, for a high education institution, one way of achieving a close relationship with its environment is to create a dense research media for the transfer of past cultural data to future generations. In Konya, directed to this aim, research work, having started in the city center and opening to surroundings as much as possible -in a certain method-, is going on. The outcome obtained is being prepared for publishing as well as being reflected to education.

Until today, we specified our studies on Traditional Konya Houses rather in the rapidly changing section of the city. In our next step, we will direct our studies towards the street and district scale rather than single houses. Besides, we are in continuous contact with old building masters, and their tools and local architectural terminology is being determined. In addition to these, initial steps, for the preparation of the Bibliography of Turkish City-Turkish House, is taken by reviewing both general and local publications and this data is evaluated as a whole with folkloric products of Konya.

In this short paper, we present you four samples of plain but quite interesting houses chosen from different districts of Konya. But we also want to make it clear that we will stay within the limits of a presentation paper. In defining the houses, for naming spaces, generally local terms will be used rather than general terms.

In Konya houses, stone, adobe, wood, brick, brick tile and iron is widely used as building material. These materials are used as follows, according to their characteristics:

Stone: It is generally used in walls up to 0.50-0.60 meters from the ground level. In houses in the old Greek and Armenian districts, stone has been used in all exterior walls of the ground floor. We can see that, for the floors of spaces such as courtyards, stables, etc. 'Sille' stone, for steps of exterior staircases of houses 'Sille' or 'Gödene' stone and for lavatory stones 'Sille' or 'Gödene' stone or marble has been used.

Adobe: It is the traditional building material of Konya. It is called *Ana* (mother) and *Kuzu* (lamb). Although there are many, most widespread dimensions for these blocks are, for *Ana*, 0.25x0.25x0.10 or 0.27x0.27x0.10 and for *Kuzu* 0.25x0.125x0.10 or 0.27x0.14x0.10 meters. In wall patterns they are used as either two *Ana*, one *Kuzu* or one *Ana*, one *Kuzu*.

Wood: In wood work mostly poplar-tree, juniper, willow and limitedly pine and tar is used. The need for such material is covered from close surroundings and Beyşehir region. Wood material is used as tie-beams in stone and adobe walls, as bounding material for plaster and as load-bearing elements and latches in bağdadi systems. Wood is also the main load bearing element of floor and projected window constructions. It is also used for floor and ceiling boardings, joinery and lattice-work of windows. Generally, juniper is used for beams and skeletons and poplar-tree, as it is cheaper, is used for roofings. Willow-tree is used when pillars are necessary, whereas pine for joinery and ceiling boarding and tar for floor coverings and staircases is used. Although all kind of wooden material is used for lattice-work, mostly poplar-tree and willow is chosen.

Brick: It is limitedly used for eaves.

Brick tile: Turkish type of brick tile is used for the protection of eaves of flat roofs and walls and for covering pitched-roofs.

Iron: It is widely used in window and door lattice-work and for ballustrades as well as a tie material.

1. *Pardı* is the name given to thin branches which are trimmed, split and cut to certain dimensions to be used in floor construction.

2. *Kındıra* is a needle-like plant, 0.50-0.70 meters high, which grows in swamps. It is used as a tie for makat in Konya region.

3. *Makat* (*pahaz*) is a kind of mud prepared with finely scteeened earth. After a certain time -two or three days- when it comes to a certain consistency it is poured over *kandıra* and is compacted.

4. *Çorak* is a kind of clay, purple or violet in colour, found in Tatköy village which is connected to the town of Silke eight kilometers northeast of Konya.

As building masters state, the floor construction of the traditional Konya house is as follows: First, wooden floor beams are placed with certain intervals according to their material qualities. On them, matting is laid out according to the owner's financial means. As a third layer, *pardı*¹, and where *pardı* is not used cane, is laid out. If the building is planned as two storeys high, ends of *pardı* are not put into the walls. As the fourth layer, *kındıra*² is laid out. On this as the last layer *makat*³ (*pahaz*) is poured. Sometimes this is coated with plaster with straw in it. After this process, the building of the second storey is started. When a flat roof is built, although the system is the same, *çorak*⁴ is laid out after the *makat*. When *çorak* is not available, earth that has absorbed saturated salt water is laid out. This is then compacted with a 'yuvak' stone and thus a roof protected from exterior effects is obtained. The flat roof is slanted within itself and in certain points the water is poured out with sprouts.

From our discussions with these masters, it has been understood that, before being built, these houses were roughly planned by people called *çizgici*, who were ordinary people.